

Kirjallinen lausunto sosiaali- ja
terveysvaliokunnalle

17.11.2017
HE 100/2017

OLUTLIITON LAUSUNTO

Olutliitto kiittää mahdollisuudesta lausua alkoholilain uudistuksesta. Oluen harrastajien ja kuluttajien etujärjestönä Olutliitto on pääosin tyytyväinen esitykseen.

Erityiskiitoksen ansaitsee se, että vähittäismyynissä olevien mietojen alkoholijuomien (Olutliiton kiinnostuksenkohteena erityisesti oluet) saatavuutta parannettaisiin sallimalla 5,5-alkoholilavuusprosenttisten oluiden myynti ruokakaupoista ja ravintoloista sekä 12-tilavuusprosentin oluiden myynti käsityöläispanimoista. Olutliiton näkemys on, että nämä muutokset tuovat kuluttajien saataville aikaisempaa laajemman kirjon oluita aiempaa useammilta panimoilta. Esitys antaisikin aikaisempaa enemmän elintilaa pienpanimoiden ja ravintoloiden varaan perustuvalla olutkulttuurin kehittymiselle, millä on sosiaalisia ja taloudellisia hyötyjä.

Alkoholijuomilla on haittojen ohella hyötyjä ja ensisijainen, yksilön omia valintoja kunnioittava keino haittojen vähentämiseen pitäisi olla kohtuukäytön tukeminen. Liitto pitää arvokkaana myös sitä, että esityksessä annetaan arvo muillekin kuin hinta- tai saatavuussäätelyyn perustuville alkoholihaittojen vähentämisen keinoille. Esimerkiksi mini-interventiot on todettu tehokkaiksi ja liiton näkemyksen mukaan niitä tulisikin jalkauttaa voimakkaammin terveydenhuoltoon.

Olutliitto toistaa kuitenkin huolensa joistakin lakiesityksen osista. Haluamme myös perustella tarkemmin joitain kantojamme:

Oluen alkoholipitoisuudesta

Oluen vahvempi alkoholipitoisuus ei ole harrastajalle tyypillisesti peruste tietyn oluen valitsemiselle yli toisen. Valintaan vaikuttavat hinta ja oluen ominaisuudet.

Laadukkaammasta ja kiinnostavammasta oluesta ollaan valmiimpia maksamaan enemmän. Oluttyypeistä osa on tyypillisesti miedompia (esim. brittiläinen real ale) ja osa vahvempia (esim. saksalaiset vehnäoluet, imperial stoutit, india pale alet, belgialaistyyppiset vahvat ale-oluet ja ääriesimerkkinä eisbock) kuin Suomessa suosittu ns. keskiolet.

Ei ole vahvaa näyttöä siitä, että vahvemmat oluet muodostuisivat edes suhteessa alkoholipitoisuuteensa halvemmiksi kuin nykyään ruokakaupoissa myytävät oluet. Euroopassa olut myydään tyypillisesti noin 5,1 tilavuusprosentin vahvuisena. Tämän taustalla on nähtävissä tuotannollisia syitä. Suurtuotannossa olut luontaisesti asettuu noin viiden prosentin kohtaan, ts.näitä on helpompi suurissa määrissä tuottaa.

Runsasrunkoisemmissa ja/tai runsaammin humaloiduissa oluissa raaka-aineiden kustannukset nostavat hintaa suhteessa suurien panimoiden vaaleisiin keskiolet-lagereihin. Olutliiton toiveena onkin, että yhä useampi suomalainen nauttii yhä useammanlaisista olutkokemuksista ja korvaa määrää laadulla. Prosenttirajan nostolla on keskeinen rooli tarjolla olevien oluiden kirjon parantamisessa. Liiton näkemys on, että prosenttirajaa voitaisiin nostaa enemmänkin kuin nykyisessä esityksessä.

Suhteesta hallituksen esitykseen 169/2017 koskien alkoholi- ja alkoholijuomaverotusta

Oluen verotus Suomessa on jo Euroopan Unionin korkeinta. Muutoksen myötä olutta kokonaisuudessaan verotettaisiin Suomessa 1,6-kertaisesti suhteessa toiseksi korkeimman olutveron maahan Irlantiin, 1,7-kertaisesti verrattuna Ruotsiin ja 4,8-kertaisesti suhteessa Tanskaan.

Erityisen ongelmallisena liitto näkee, että ehdotus korottaisi oluen veroa 10,6 %, ja siten hintaa, enemmän suhteessa väkeviin juomiin, joiden veroa korotetaan 4,8 %. Verotus on jo nykyisellään epäsuhtaista. Ensi vuoden muutosten jälkeen 12 tilavuusprosentin vahvuisen oluen vero on 35,45 €, vastaavan viinin 31,83 € ja 38 tilavuusprosenttisen viinan 47,75 € litralta puhdasta alkoholia. Verotus suosii vahvempaa viiniä (yli 8 tilavuusprosentin vahvuisten viinien ryhmän sisällä) ja yli samanvahvuisen oluen, jolloin se ei kannusta miedomman viinin tai oluen juomiseen.

Alkoholiverotuksen tulisi olla vähintäänkin neutraalia suhteessa juomatyyppiin. Esimerkiksi Tanskan ratkaisuja voidaan pitää esimerkkinä mietojen alkoholijuomien suosimisen haittoja lieventävistä vaikutuksista. Tanskassa tehtiin jo 1900-luvun alkupuolella, teollisen viinan yleistyessä markkinoilla, olutta vahvasti suosivaa veropolitiikkaa. Alkoholin kokonaiskulutus Tanskassa on Suomea korkeampaa, mutta monet alkoholinkulutukseen liittyvät haitat ovat Suomea matalammalla tasolla.

Alkoholia nautitaan monissa erilaissa juomatilanteissa, minkä takia ei ole odotettavissa nopeaa juomatyypin substituutiota toisella pelkän verotuksen tai edes saatavuuden perusteella. Onkin ymmärrettävä, että alkoholin nautintatavat sopeutuvat hitaasti muuttuneeseen lainsäädäntöön ja hetkellistä kulutuksen nousua voi pitkällä tähtäimellä seurata pysyvä juomakulttuurin muutos sekä siirtymä pienempiin annoksiin, kohtuullisempiin kertamääriin ja miedompiin juomiin. Tämä on jo näkyvässä varsinkin nuorten aikuisten alkoholin nautinnassa.

Oluen veroa ei tule korottaa. Erityisesti vero tulee pitää nykyisellään tai sitä tulee laskea siinä tilanteessa, jos nykyistä vahvempia oluita ei tule vähittäismyyntiin. Veron korotus voidaan ymmärtää kompensationsa lakimuutoksen myötä lisääntyville haitoille, mutta tällöin tulee huomioida, että nykyinen alkoholiveron tuotto (1,3 miljardia euroa vuonna 2013) on jo nykyisellään suunnilleen samaa tasoa alkoholista yhteiskunnalle syntyvien välittömien kustannusten (1,2–1,4 miljardia euroa vuonna 2013) kanssa. Tässä ei edes huomioida muita taloudellisia ja sosiaalisia hyötyjä, joita alkoholijuomilla on esimerkiksi alan työllisyyden, muiden verojen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta.

Kotioluista

Luku 2, 6 §:n 4. kohta: "yksityinen henkilö saa valmistaa muutoin kuin tislaamalla kotitaloudessaan yksinomaan omaan käyttöönsä mietoja alkoholijuomia".

Olutliitto pitää tätä momenttia hyvin epäselvänä. Ilmaisuu "yksinomaan omaan käyttöönsä" kieltää käytännössä kotiolutillat, joissa vertaillaan ja keskustellaan oluista kotiolutharrastajien kesken; kotioluen antamisen lahjaksi ystäville; sekä kotiolutkilpailut, joissa yksi tai useampi tuomari arvioi kilpailun osallistuneet oluet.

Tällaisia kisoja ja tapahtumia järjestetään kuitenkin tällä hetkellä (ja myös jatkossa) aktiivisesti ympäri Suomen. Olisi toivottavaa, että olisi mahdollista järjestää ulkopuolisille vieraille kotioluttapahtumia, joissa vierailijat pääsisivät ilmaiseksi maistamaan kotioluita. Vertailukohdaksi voidaan ottaa esimerkiksi Ruotsissa järjestettävä "SM i hembryggd öl" (<http://www.shbf.se/464>) ja Norjassa järjestettävä "Publikums Favorit" (<https://norbrygg.no/begivenhet/publikums-favoritt-2018/>), molemmat kyseisissä maissa laillisia tapahtumia, joissa peritään sisäänpääsymaksua ainoastaan tilavuokran maksamiseen.

Kyseinen momentti myös kieltää tietyt oluttyylit kuten perinteisen saksalaisen eisbockin, jossa olut jäähdytetään (niin kutsuttu jäätislaus), jolloin alkoholiprosentti nousee pari prosenttia ja oluen maku pehmentyy. Parempi olisi määritellä, että kaikkien kotioluiden valmistus on sallittua kunhan 22 %:n alkoholiraja ei ylity.

Verkkokaupasta

Verkkokaupan suhteen Olutliitto pitää ongelmana, että uusi laki rankaisee myös verovastuunsa asiallisesti hoitavia eurooppalaisia toimijoita. Olutharrastajille verkkokaupat ovat merkittävä väylä tilata Suomessa muuten vaikeammin saatavia oluita. Niillä ei myöskään ole merkittävää kansanterveydellistä merkitystä, koska kuljetuskulujen kanssa juomien hinta jää usein kalliimmaksi kuin kotimaisesta vähittäismyynnistä ostettaessa.

Olutliitto epäilee, että esitys laittaa eurooppalaiset mietojen alkoholijuomien kauppiat kohtuuttomasti suomalaisia toimijoita heikompaan asemaan. Ideaalisti myynnin tavalla (eli ostaako kuluttaja juomansa kauppaan kävellen vai verkosta) ei pitäisi olla merkitystä, kunhan esimerkiksi verovastuut hoidetaan asiallisesti.

Olutliitto ei pidä pahana sääntelyn selkiyttämistä. Se olisi myös olutharrastajien etu, kun esimerkiksi tieto maksuista olisi varmempaa ja ostaja tietäisi toimivansa varmasti lain mukaisesti sekä saavansa tilaamansa tuotteet ongelmitta. Kategorinen kieltäminen kuitenkin heikentää kuluttajien valinnan mahdollisuuksia ja syrjii kohtuuttomasti ulkomaisia kauppiaita.

Anniskeluliikkeistä ja viranomaisvalvonnasta

Ehdotetussa laissa lisättäisiin alueellisten viranomaisten mahdollisuuksia säädellä anniskelun kestoa. Ravintola-alan yrittäjille tämä johtaa suurempiin riskeihin, kun toimintatilanne voi vaihtua yllättäen. Tämä ja muu paikallisen sääntelyn lisääminen voi asettaa eri kunnissa asuvat olutharrastajatkin keskenään eriarvoiseen asemaan.

Nykytilan arvioinnissa kuvataan, kuinka ennen illanviettoa anniskeluliikkeessä on varsinkin nuorten piirissä yleistynyt "pohjien ottaminen". Olutliitto jakaa huolen tästä, mutta liiton näkemys on, että tähän voidaan vaikuttaa tekemällä erityisesti mietojen alkoholijuomien nauttimisesta anniskeluravintoloissa aikaisempaa edullisempaa suhteessa vähittäismyyntiin.

Esitetty muutos ravintoloiden tarjousmyyntiin (ns. happy hour -hinnoittelu) saattaakin edistää ravintolajuomista, mutta voi kannustaa ihmisiä nopeampaan juomisen. Liiton mielestä kannatettavampia ovatkin hinnanalennukset, jotka kohdistuvat neutraalisti kaikkeen anniskeluun eivätkä ole sidottuja yhteen ajankohtaan. Esimerkiksi MaRa ry on ajanut ravintoloiden alkoholimyynniin arvonlisäveron alentamista ravintoloiden ruoka-alm:n tasolle, joka laskisi nimenomaan eniten kulutettavien mietojen alkoholijuomien hintoja niin, että kuluttajat suuntaisivat ravintolaan aikaisemmin ja hallitsematon pohjien ottaminen vähenisi.

Kiitämme muutosta, jonka myötä anniskelupaikan vastaavilta hoitajilta ei vaadittaisi erityistä koulutusta tai työkokemusta. ”Alkoholilain osaamistodistuksen” sisältö ja vaativuus jää kuitenkin esityksessä epäselväksi. Mikäli tämä helpottaisi anniskeluliikkeen perustamista ja ylläpitämistä, olisi kuluttajilla jatkossa enemmän valinnanvaraa.

Kun viranomaisvalvontaa korvataan osin omavalvonnalla, on kuitenkin tärkeää, että viranomaisen mahdollisuuksista valvoa esimerkiksi alaikäisille tarjoilua huolehditaan. Mikäli anniskeluliikkeiden määrä kasvaisi kevyemmän sääntelyn seurauksena, on mahdollista, että viranomainen tarvitsisi valvontaan omavalvonnasta huolimatta entistä enemmän resursseja.

Olutliitto on jo aiemmin esittänyt huolensa Valviran mahdollisuuksista valvoa alkoholielinkeinoa. Kyseessä on kuitenkin pikemminkin resurssikysymys kuin ongelma lainsäädännössä. Olutliitto näkee, että valvovaa viranomaista kannattaa tarkastella uudestaan maakuntahallinnon uudistuksen yhteydessä.

Käsityöläisoluesta

Suomen lainsäädännössä on jo valmisteverolaissa määritelty pienpanimoiden koosta ja asemasta. Nykyiset määritelmät ovat myös yhteensopivat EU-lainsäädännön kanssa. Siksi emme enää tarvitse uusia rajoituksia ja lisää sääntelyä tässä muodossa. Siksi Olutliitto pitää lakiehdotuksen 1. luvun 3 §:n kohdassa 15 olevaa uutta määritelmään käsityöläisoluesta turhana eikä näe sen tuovan lisäarvoa pienpanimokulttuurin vaan päin vastoin sekoittavan määritelmiä entisestään.

Monissa käsityöläispanimoiksi itseään nimittävissä pienpanimossa käsityötä on vain osa valmistusprosessista. Käsityöläisyyttä edustaa lähinnä asenne eli halu erottua pienenä yrityksenä muista alan toimijoista. Tästäkin johtuen termi on vähintäänkin epämääräinen.

Pientuotteiden määrityksen jättäminen vain olueen kaventaa juomakulttuuria jättämällä pois pienet siideripanimot, myös siidereitä valmistavat olutpanimot eikä huomioi myöskään Suomen pitkää simaperinnettä. Yhdistämällä muiden alkoholijuomien valmistuksen (erotuksena verolainsäädännöstä) pienpanimoiden ulosmyyntirajaan, lainsäätäjät tulevat väistämättä rajoittamaan pienten panimoiden innovatiivisuutta, kasvua sekä monialaisen juomakulttuurin kehittymistä. Siksi eri alkoholijuomien valmistuksen litramääräinen yhteen laskeminen on perusteetonta.

Olutliiton yhteystiedot:

Anikó Lehtinen
puheenjohtaja
puheenjohtaja@olutliitto.fi
p. 0407381670

Maria Markus
varapuheenjohtaja
varapuheenjohtaja@olutliitto.fi